

### TRẺ EM DƯỚI TÁC ĐỘNG CỦA BIẾN ĐỔI KHÍ HẬU

BÙI THỊ HIỀN HÒA\*

#### I. Đặt vấn đề

Ngày nay loài người chúng ta đang đối mặt với một nghịch lý khó hiểu: Một mặt, cùng với những thành tựu to lớn của khoa học công nghệ, chúng ta đang tràn trề hy vọng về những cơ hội mà chúng ta sẽ có được ở tương lai. Nhưng mặt khác, chúng ta cũng đang phải đối mặt với vô số những điều bất ổn khác như tệ nạn xã hội, dịch bệnh, thiên tai và biến đổi khí hậu cũng không nằm ngoài danh sách những điều bất ổn ấy. Có thể nói, biến đổi khí hậu chính là một trong những thách thức lớn nhất mà loài người chúng ta hiện đang phải đối mặt.

Báo cáo phát triển con người của UNDP 2007/2008 khẳng định: “*Biến đổi khí hậu làm chậm tiến độ các Mục tiêu phát triển thiên niên kỷ, nếu không khắc phục hậu quả của biến đổi khí hậu một cách kịp thời, con người sẽ phát triển đảo ngược trong suốt thế kỉ 21*”. Đồng thời, báo cáo này cũng chỉ ra rằng chỉ trong một không gian và thời gian rất ngắn, sự nóng lên toàn cầu và biến đổi khí hậu đã tạo nên một “cú sốc” lớn ở tất cả các cấp độ: cá nhân, địa phương, quốc gia và quốc tế.

Biến đổi khí hậu có thể là do các quá trình tự nhiên bên trong hoặc các tác động bên ngoài, hoặc do hoạt động của con người làm thay đổi thành phần của khí quyển trong đó bao gồm cả việc khai thác và sử dụng đất. Theo báo cáo mới nhất của Liên hiệp quốc, 90% nguyên nhân chủ yếu của hiện tượng biến đổi khí hậu là do con người gây ra. Chính bởi việc chặt phá rừng, tạo ra các khí thải độc hại trong công nghiệp, vứt rác bừa bãi, loài người đã và đang làm tổn hại đến chính bản thân mình và cả thế hệ tương lai. Nhận thức rõ được điều này, Tổng thư ký liên hợp quốc Ban Ki-Mun nói: “...*thành công của thế hệ trẻ đều phụ thuộc vào chúng ta. Chúng ta không thể cướp đi tương lai của con trẻ*”.

Kể từ khi Công ước về quyền của trẻ em được thông qua và phê chuẩn bởi 193 quốc gia, cả thế giới đã có những nỗ lực đáng kể và những bước tiến tuyệt vời để đảm bảo rằng trẻ em, bất kể nam hay nữ, bất kể nguồn gốc tôn giáo, bất kể là người khuyết tật hay không khuyết tật sẽ được chăm sóc và bảo vệ đặc biệt, bởi trẻ em chính là nhóm người dễ bị tổn thương nhất.

Năm 2002, toàn thế giới đã xây dựng Cam kết cho trẻ em, ở đó, Đại hội đồng liên hợp quốc đã tổ chức một kỳ họp đặc biệt về trẻ em. Tham dự kỳ họp có 189 quốc gia thành viên, tất cả đều nhất trí với mục tiêu: Hướng tới một thế giới phù hợp cho trẻ em.

---

\* Viện Nghiên cứu Con người

Trong những năm qua, chúng ta đã có nhiều chương trình hành động, nhiều nghiên cứu về trẻ em nhằm tìm ra nguyên nhân làm cơ sở khoa học cho những kiến giải giảm thiểu tác động của biến đổi khí hậu tới đời sống của người dân, đặc biệt là trẻ em. Việt Nam là một trong những quốc gia đi đầu trong việc phê chuẩn Công ước Liên hợp quốc về quyền trẻ em (1990), phê chuẩn Công ước số 182 của ILO về việc cấm và có những hành động tức thời để loại bỏ những hình thức lao động trẻ em tồi tệ nhất (17/6/1999), Công ước số 138 của ILO về tuổi tối thiểu đi làm việc (1973), Nghị định thư không bắt buộc về buôn bán trẻ em, mại dâm trẻ em và văn hóa phẩm khiêu dâm trẻ em (25/5/2000), cam kết thực hiện Tuyên bố về một thế giới phù hợp với trẻ em (2002). Hiến pháp của nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam và nhiều văn bản quy phạm pháp luật khác có liên quan đến trẻ em đều thể hiện rõ quan điểm nhất quán của Đảng và nhà nước ta về trách nhiệm của gia đình, xã hội và nhà nước trong việc bảo vệ, chăm sóc và giáo dục trẻ em.

## II. Tác động của biến đổi khí hậu đến trẻ em

Dân số hiện nay trên thế giới phần lớn là dân số trẻ với 2 tỉ người dưới 18 tuổi [1]. Thống kê cũng cho thấy hơn 1,2 tỷ người trên thế giới mới chỉ 9 tuổi và trẻ hơn, trong số đó có 625 triệu người dưới 6 tuổi [2], hơn 1,2 tỷ người là thanh thiếu niên từ 10 đến 19 tuổi [3] và khoảng 85% thanh thiếu niên trên thế giới sống trong các nước đang phát triển [4].

Trẻ em chính là nhóm đại diện cho gần 1/3 dân số thế giới (dân số thế giới vào khoảng 6 tỉ người [4]). Ngay cả ở các nước công nghiệp phát triển với thu nhập cao thì nhóm người nghèo, trẻ em và người già cũng là đối tượng có nguy cơ chịu ảnh hưởng cao nhất từ biến đổi khí hậu [5].

Có nhiều bằng chứng thuyết phục cho thấy “kẻ hủy diệt” chính của trẻ em đó là các bệnh sốt rét, tiêu chảy, suy dinh dưỡng và tất cả các bệnh đó đều ít nhiều liên quan đến điều kiện khí hậu. Nhìn chung, trẻ em đang phải đối mặt với một loạt các mối đe dọa từ môi trường cũng như sự biến đổi khí hậu. Bởi thể chất, nhận thức của trẻ em chưa phát triển một cách hoàn thiện nên trẻ em rất dễ gặp phải những tác động tiêu cực từ suy thoái môi trường như ô nhiễm không khí, ô nhiễm nguồn nước, sự tăng mạnh của nhiệt độ...

Ở những nước nghèo thường có không gian hạn chế và không đủ điều kiện cho trẻ em chơi các trò chơi, bởi thế, chúng thường phải chơi ở ngoài đường. Tiếp xúc lâu với ánh nắng mặt trời mà không có quần áo bảo hộ sẽ làm cho trẻ dễ ốm và chịu những tác động có hại từ tia cực tím.

Tương tự, sự di cư đột ngột do thiên tai nên các hoạt động sống của trẻ bị gián đoạn. Mặc dù không muốn nhưng trẻ em vẫn phải tìm cách thích ứng với môi trường sống mới. Trên thực tế, chất lượng môi trường sống của trẻ nhỏ chính là chiếc chìa khóa quyết định sự tồn tại của chúng trong những năm đầu đời và cả sự phát triển về thể chất và tinh thần của chúng trong tương lai [6]. Nếu như môi trường sống không ổn định, không trong lành thì trẻ em rất khó có thể phát triển toàn diện cả về thể chất lẫn tinh thần.

Biến đổi khí hậu đã và đang gây ra nhiều tác động tiêu cực tới trẻ em, chẳng hạn như sức khỏe giảm sút, thiếu nơi vui chơi giải trí, mất đi cơ hội học tập, sa vào các tệ nạn xã hội. Trong phạm vi bài viết này, tác giả chỉ xin đề cập đến tác động của biến đổi khí hậu đối với trẻ em trên ba mặt: sức khỏe, cơ hội học tập và cơ hội vui chơi giải trí.

### 1. Tác động đến sức khỏe của trẻ em

Biến đổi khí hậu là mối đe dọa lớn nhất đến sức khỏe của trẻ em trên toàn cầu trong thế kỉ 21 [7]. Báo cáo về Tác động của biến đổi khí hậu - thuộc chương trình thanh niên hành động ứng phó với biến đổi khí hậu nhận định rằng: “Sức khỏe con người trực tiếp chịu ảnh hưởng của biến đổi khí hậu theo chiều hướng tiêu cực. Nguy cơ bệnh tật tăng lên kèm theo sự suy giảm khả năng miễn dịch. Thời tiết, khí hậu biến đổi bất thường làm nguồn mang và truyền bệnh phát triển nhanh chóng dẫn đến bùng phát các đại dịch, hoặc vùng dịch lớn của bệnh sốt rét, sốt xuất huyết và nhiều loại bệnh truyền nhiễm khác”

Có rất nhiều bằng chứng từ khắp các nơi trên thế giới đã chỉ ra rằng biến đổi khí hậu đã gây ra những tác động xấu đến sức khỏe của trẻ em. Đầu năm 2000, Tổ chức y tế thế giới (WHO) cho biết: 2,4% trẻ em trên toàn thế giới mắc bệnh tiêu chảy, 6% trẻ em ở những nước có thu nhập trung bình bị sốt rét vì biến đổi khí hậu.

Tại buổi tọa đàm của Liên hiệp quốc về biến đổi khí hậu vào tháng 11 năm 2009, tổ chức Save the Children đã trình bày một báo cáo mang tên *Feeling the Heat*. Bài báo cáo đưa ra nhận định rằng: “Biến đổi khí hậu là mối đe dọa lớn nhất thế kỉ 21 đối với sức khỏe trẻ em và đây cũng chính là một điển hình của tình trạng khẩn cấp toàn cầu”.

Báo cáo này cũng cho hay: “Trong hơn một thập kỷ tới sẽ có khoảng 175 triệu trẻ em lâm vào tình trạng khó khăn cực độ vì sự gia tăng của thiên tai”. Cụ thể báo cáo nhấn mạnh những ảnh hưởng nghiêm trọng của biến đổi khí hậu gây ra đối với trẻ em như sau:

- Bệnh tiêu chảy - kẻ giết chết 1 triệu trẻ em mỗi năm - sẽ tăng 10% vào năm 2020 do thiên tai và biến đổi khí hậu.
- Bệnh suy dinh dưỡng - hiện nay đang ảnh hưởng tới 178 triệu trẻ em và là nguyên nhân tử vong của 3,2 triệu trẻ em mỗi năm - sẽ ảnh hưởng đến 25 triệu trẻ em khác vào năm 2050.
- Bệnh sốt rét - căn bệnh hàng năm gây ra cái chết cho 1 triệu trẻ em - sẽ ảnh hưởng đến hơn 320 triệu người vào năm 2080.

Ông Bernuth, giám đốc tổ chức Save the Children cho biết: “Trẻ em sẽ chết vì biến đổi khí hậu và nếu không có những hành động khẩn cấp thì số lượng này sẽ không ngừng tăng lên. Mỗi năm sẽ có gần 9 triệu trẻ em chết trước ngày sinh nhật lần thứ 5 vì những nguyên nhân đơn giản như tiêu chảy và viêm phổi do biến đổi khí hậu. Biến đổi khí hậu sẽ mang lại những mối đe dọa ngày càng tồi tệ hơn. Và thực sự là một tình trạng khẩn cấp đối với trẻ em toàn cầu”.

Tổ chức Thiếu nhi quốc tế (The International Children Organization) cũng đã lên tiếng rằng: “Không ai được miễn dịch từ những tác động của biến đổi khí hậu, nhưng trẻ

em chính là đối tượng gánh chịu những tác hại tồi tệ nhất của lũ lụt, bão và hạn hán. Những thảm họa này sẽ kéo theo sự gia tăng của suy dinh dưỡng và bệnh tật - vốn là kẻ sát nhân hàng đầu đối với trẻ em”.

Biến đổi khí hậu tác động đến sức khỏe, an ninh lương thực, nguồn nước sạch và sinh kế, bên cạnh đó nó còn tác động đến xu hướng hiện tại như di cư và quá trình đô thị hóa cũng như nghèo đói và xung đột. Tất cả những điều đó đều ảnh hưởng đến sự sống còn của trẻ em. Người dân ở những nước nghèo nhất thế giới mà đặc biệt là phụ nữ và trẻ em là đối tượng sẽ bị ảnh hưởng nặng nề nhất từ biến đổi khí hậu. Ngoài ra, biến đổi khí hậu làm suy yếu khả năng phục hồi kinh tế, do đó những gia đình nghèo còn có thể rơi vào mức độ nghèo sâu hơn với tình trạng nghèo đói kinh niên từ thể hệ này sang thế hệ khác. Chính điều đó tác động đến sự sống của trẻ em. Ví dụ, tỷ lệ tử vong của một đứa trẻ từ nhóm 20% hộ gia đình nghèo nhất ở những nước đang phát triển cao hơn gấp 5 lần so với một đứa trẻ nằm trong nhóm 20% hộ gia đình giàu nhất [8].

Bởi có môi trường khác nhau, các cộng đồng, các quốc gia sẽ chịu tác động của biến đổi khí hậu với những cường độ khác nhau. Trong chúng ta, ai cũng ít nhiều chịu ảnh hưởng của biến đổi khí hậu. Tuy nhiên sự kháng cự của chúng ta trước biến đổi khí hậu rất khác nhau, điều đó phụ thuộc vào tuổi tác, môi trường địa lý, thu nhập, khả năng chăm sóc sức khỏe, nghề nghiệp, yếu tố di truyền, chế độ dinh dưỡng. Nói chung, những người có thu nhập cao hơn sẽ bị ảnh hưởng ít hơn so với những người nghèo. Chính bởi thế mà *trẻ em nghèo* là đối tượng thiệt thòi hơn cả trước biến đổi khí hậu. Bởi nghèo đói, thiếu thốn, bởi kinh tế gia đình eo hẹp nên cha mẹ các em không có khả năng chi trả cho những chi phí liên quan đến y tế như thuốc thang, khám chữa bệnh... khi các em bị mắc những bệnh do biến đổi khí hậu gây ra.

Hệ thống cơ thể trẻ em vẫn đang phát triển, trẻ em ăn nhiều hơn, uống nhiều nước và hít thở nhiều hơn người lớn. Những nhu cầu thiết yếu của trẻ em tăng lên tỷ lệ thuận với sự tăng lên về trọng lượng cũng như kích thước cơ thể. Bởi vậy, thức ăn, nước và không khí mà trẻ em đang sử dụng hàng ngày cần phải sạch sẽ để chúng có thể phát triển khỏe mạnh.

Ở nước ta, từ đầu năm 2011, hàng loạt đợt bùng phát dịch bệnh trên diện rộng như sốt phát ban, sốt virus, thủy đậu, sốt xuất huyết và thời gian này là bệnh chân tay miệng ở trẻ em đã đẩy lên nỗi lo ngại về tác động của biến đổi khí hậu làm thay đổi mùa bất thường và làm dịch bệnh ngày càng gia tăng.

Bắt đầu từ sau Tết Nguyên đán 2011, dịch sốt phát ban bùng phát ở nhiều thành phố lớn như Hà Nội và sau đó là các địa phương: Hòa Bình, Nam Định, Hà Tĩnh... Tháng 3/2011 trở thành tháng đỉnh điểm bùng phát dịch sốt phát ban khi mỗi ngày có từ 50-100 ca đến khám bệnh và vẫn còn hàng chục bệnh nhân đang điều trị nội trú, trong đó có những ca nặng, hôn mê. Đến nay vẫn còn một số điểm dịch, nơi có số bệnh nhân tới khám hoặc phải nhập viện vì sốt phát ban lên tới hàng chục người. Không chỉ dịch sốt phát ban, ngay trong thời gian đầu năm 2011, hàng loạt bệnh dịch khác cũng bùng phát ở nhiều nơi [5].

TS Trần Ngọc Hữu - Viện trưởng Viện Pasteur Tp.HCM, cho biết: “*Dịch sốt xuất huyết năm 2011 xuất hiện sớm và bùng phát mạnh*”. Theo thống kê của Bộ y tế, ở nước ta, trong năm 2011, trung bình số người mắc sốt xuất huyết là 500 ca/tuần, cao hơn nhiều lần so với năm 2010 [5].

Theo nhiều chuyên gia y tế, số người mắc sốt xuất huyết không chỉ ở Việt Nam mà nhiều quốc gia cũng liên tục gia tăng. Hơn nữa, gần đây bệnh tay chân miệng ở trẻ em đang gia tăng đột biến và có nguy cơ lây lan trên diện rộng. Số trường hợp mắc bệnh tay chân miệng trong 6 tuần đầu năm 2012 tăng gấp 7 lần so với cùng kỳ năm 2011. Và theo nhận định của Ban chỉ đạo Phòng, chống dịch tay – chân - miệng của Bộ Y tế do điều kiện thời tiết và nhiều nguyên nhân khác, thời gian tới, bệnh tay – chân - miệng vẫn có khả năng diễn biến trên diện rộng và số người mắc bệnh sẽ tăng nhiều hơn [11].

Thực tế cho thấy, kể từ đầu năm 2011 đến nay, tình hình thời tiết, khí hậu có những diễn biến hết sức thất thường. Việc trời nắng, nóng, nhiệt độ tăng đột ngột trong mùa đông và ngay sau đó lại có mưa, rét, ẩm kéo dài nên môi trường trở thành nơi ủ bệnh cho các loại vi khuẩn, virus gây bệnh phát triển và lây lan nhanh chóng. Điều này đã và đang gây ra những bất lợi không nhỏ về mặt sức khỏe đối với cộng đồng nói chung và trẻ em nói riêng.

Như vậy, biến đổi khí hậu đã làm gia tăng dịch bệnh, điều này ảnh hưởng đến sức khỏe của loài người nói chung và của trẻ em nói riêng. Sức khỏe không đảm bảo không chỉ ảnh hưởng đến sự phát triển về thể chất của trẻ em mà còn ảnh hưởng đến sự phát triển về mặt trí tuệ mà đặc biệt là học tập. Rõ ràng, đảm bảo sức khỏe cho trẻ em trước biến đổi khí hậu đang là một vấn đề rất cần được sự quan tâm của các cấp chính quyền, cộng đồng, gia đình và toàn xã hội.

## **2. Tác động đến cơ hội học tập của trẻ em**

Bên cạnh việc tác động đến sức khỏe của trẻ em thì biến đổi khí hậu cũng phần nào tác động đến chất lượng giáo dục nói chung hay cơ hội học tập của trẻ em nói riêng. Hiện nay, trên thế giới, hơn 101 triệu trẻ em ở độ tuổi đến trường phải rời khỏi trường học vì biến đổi khí hậu [10].

Biến đổi khí hậu làm gia tăng nghèo đói, điều này có nghĩa là các bé gái và bé trai có thể phải rời trường học và đi làm để tăng thu nhập cho gia đình. Một trong những biểu hiện của biến đổi khí hậu là hạn hán, bởi vậy nó tác động ngày càng lớn đến an ninh lương thực và sự khan hiếm nước. Trong nhiều xã hội, phụ nữ và trẻ em gái có trách nhiệm đi lấy nước, cũng bởi biến đổi khí hậu nên nhìn chung gánh nặng của họ ngày càng tăng bởi họ phải dành nhiều thời gian và sức lực hơn để lấy nước mỗi ngày. Điều này cũng là nguyên nhân làm gia tăng bất bình đẳng giới và nghèo đói.

Những thay đổi và sự mất đa dạng trong hệ sinh thái dẫn đến giảm sản lượng nông nghiệp, điều này không chỉ ảnh hưởng đến vấn đề an ninh lương thực mà còn ảnh hưởng đến sức khỏe của trẻ em. Chẳng hạn, thực phẩm khan hiếm làm bữa ăn của trẻ em không đủ chất dinh dưỡng, hậu quả là trẻ em có thể bị thiếu chất và suy dinh dưỡng do đó không thể đến trường được; nguồn nước bị ô nhiễm khiến nhiều trẻ em bị mắc bệnh tiêu chảy và

vì thế các em cũng không thể đi học mà có đi học thì việc học tập cũng không thực sự hiệu quả. Nhìn chung, biến đổi khí hậu khiến tăng tỉ lệ trẻ em mắc bệnh và như vậy, đã gián tiếp cướp đi cơ hội phát triển tiềm năng trong học tập của trẻ em.

Đối với những trẻ em có bố mẹ làm nghề nông như: chăn nuôi gia súc, trồng trọt, thì hạn hán buộc bố mẹ các em phải di chuyển đến những khu vực có đồng cỏ hay có điều kiện thời tiết phù hợp với việc chăn nuôi, trồng trọt. Điều này có nghĩa các em sẽ phải di chuyển đến nơi ở mới cùng bố mẹ của mình. Giả sử đến một nơi mới trẻ em lại được tiếp tục đi học thì khoảng thời gian mà các em bị lãng phí do di chuyển từ nơi này sang nơi khác sẽ ảnh hưởng không nhỏ đến quá trình học tập của trẻ em. Cuộc sống nay đây mai đó cũng sẽ khiến gia đình của trẻ em và chính bản thân trẻ em giảm bớt hứng thú với việc học tập.

Ngoài việc tác động trực tiếp đến trẻ em thì hạn hán, lũ lụt và các thiên tai khác cũng tác động đến các trường học, cụ thể là cơ sở vật chất của các trường học và nhiều cơ sở hạ tầng khác như đường giao thông, cầu cống, điều này ảnh hưởng đến quyền được tiếp nhận giáo dục của trẻ em. Các mô hình khí hậu và thời tiết bất lợi sẽ làm cản trở việc đến trường của trẻ em, đặc biệt là trẻ em ở những nước đang phát triển. Vào những ngày mưa, số lượng học sinh đi học là rất thấp<sup>[11]</sup>. Hơn nữa, bởi mưa nhiều, gió bão, đôi khi cơ sở hạ tầng của trường học cũng không đủ sức để chống chọi lại trước hiện tượng thời tiết khắc nghiệt bởi thế mà nhà trường cũng buộc phải để học sinh nghỉ học.

Ở nước ta, những địa phương giáp biển bị ảnh hưởng bởi các đợt sóng thần, bão lũ nghiêm trọng nhất (như khu vực rừng ngập mặn của Cà Mau, Tp. Hồ Chí Minh, Vũng Tàu và Nam Định) sẽ là nơi trẻ em bị ảnh hưởng nặng nề nhất so với các tỉnh thành khác trên cả nước. Sau mỗi đợt lũ quét, sóng thần, trẻ em ở các khu vực này đều phải mất một khoảng thời gian tạm ngưng việc học hành tại trường lớp hoặc có thể mất hẳn cơ hội đến trường (do trường học bị hỏng hoặc biến mất sau thiên tai và phải chờ đợi để phục hồi hoặc xây mới, gia đình mất hoặc giảm khả năng kinh tế để cho con em đến trường).

Tổng cục Thống kê cho biết, năm 2010, các tỉnh miền Trung từ Nghệ An tới Ninh Thuận liên tiếp chịu 3 đợt mưa lũ đặc biệt lớn trong tháng 10 và 11 đã làm cho 22 cán bộ, giáo viên, học sinh chết và mất tích, 20 người bị thương, hơn 12.260 trường học bị ngập nước sâu từ 0,5m đến 2,5m. Chỉ riêng 3 tỉnh Hà Tĩnh, Quảng Bình, Nghệ An, ước tính tổng thiệt hại của ngành giáo dục lên tới 705 tỷ đồng với trên 10 nghìn phòng học, phòng chức năng, thư viện bị sập đổ, cuốn trôi hoặc ngập sâu; trên 1.300 căn hộ của giáo viên bị ngập hỏng nặng, 44.000m tường rào bị đổ, 12.700 bộ bàn ghế và 383.000 bộ sách giáo khoa bị cuốn trôi; ngoài ra nhiều thiết bị dạy học, máy vi tính, công trình nước, vệ sinh trong trường học bị hư hỏng nặng; nhiều công trình xây dựng theo Chương trình “Kiên cố hóa trường học” chưa hoàn thành cũng bị hư hại,... Nhiều nơi như Nghệ An, Hà Tĩnh, Quảng Bình, Thừa Thiên- Huế, Quảng Nam,... do các trường tại các vùng lũ bị hư hỏng nặng, giáo viên, học sinh không còn sách, vở, thiết bị nên việc tổ chức dạy học bị gián đoạn [8].

Từ những phân tích trên ta có thể thấy, biến đổi khí hậu không chỉ tác động đến việc trẻ em tiếp nhận kiến thức mà còn tác động đến việc trường học cung cấp kiến thức cho

các em. Học tập vốn là một quá trình tương tác giữa người dạy và người học thế nhưng biến đổi khí hậu lại gây ra những tác động tiêu cực đến cả người dạy, người học và cả cơ sở vật chất nơi người dạy và người học trao đổi, cung cấp và tiếp nhận kiến thức. Do đó, có thể nói biến đổi khí hậu đã gây ra những tác động vô cùng tiêu cực đến cơ hội học tập của trẻ em.

### **3. Tác động đến cơ hội vui chơi của trẻ em**

Đối với trẻ em thì vui chơi, giải trí là một nhu cầu thiết yếu. Mặc dù trẻ em không ý thức rõ rệt về chơi để học nhưng trẻ có thể học được rất nhiều điều từ những hoạt động vui chơi bổ ích. Thế nhưng hiện nay, khu vui chơi cho trẻ em còn thiếu và chưa đáp ứng được nhu cầu. Việc thiếu chỗ vui chơi của trẻ em xuất phát từ nhiều nguyên nhân: đất đai bị thu hẹp do sự xuất hiện của các nhà máy, xí nghiệp; điều kiện kinh tế khó khăn; sự thiếu quan tâm đến chỗ vui chơi của trẻ em từ người lớn và không thể bỏ qua một nguyên nhân nữa xuất phát từ vấn đề biến đổi khí hậu.

So với trẻ em nông thôn, trẻ em đô thị có nhiều điều kiện tham gia hoạt động vui chơi giải trí hơn bởi đa phần gia đình các em có điều kiện kinh tế hơn và hệ thống vui chơi giải trí ở đô thị ngày càng gia tăng. Nhìn chung, trẻ em đô thị có nhiều lựa chọn để thỏa mãn nhu cầu vui chơi giải trí. Trẻ em đô thị có thể đến công viên, đến rạp chiếu phim, rạp xiếc, tham gia sinh hoạt văn hóa văn nghệ tại các câu lạc bộ. Tuy nhiên, tỉ lệ trẻ em được hưởng thụ đầy đủ các hoạt động trên chỉ tập trung ở những khu đô thị lớn, còn những khu đô thị nhỏ, đặc biệt là vùng nông thôn thì hoạt động giải trí bị thu hẹp. Hơn nữa, tỷ lệ trẻ em được thụ hưởng các hoạt động giải trí trên chỉ tập trung ở các gia đình khá giả.

Biến đổi khí hậu khiến nhiều gia đình lâm vào hoàn cảnh kinh tế khó khăn, bởi vậy, đôi khi thời gian nghỉ ngơi và vui chơi của các em được lấp đầy bằng việc lao động phụ giúp gia đình. Bên cạnh đó, chính bởi không có điều kiện để tham gia những hoạt động vui chơi có tổ chức nên những hoạt động vui chơi của trẻ em nông thôn thường là tự phát, các em thường chơi những trò chơi như đá cầu, nhảy dây, thả diều mà những trò chơi ngoài trời như vậy thường chịu tác động của thời tiết, khí hậu. Bởi lẽ, khi trời mưa hay với các hiện tượng thời tiết khắc nghiệt như lốc xoáy, bão... thì các em không thể nào tiếp tục các trò chơi của mình. Như vậy, biến đổi khí hậu cũng góp phần làm hạn chế hoạt động vui chơi của trẻ em.

Là một tỉnh miền núi của Việt Nam, trong những năm gần đây, Yên Bái là một trong những nơi chịu sự tác động mạnh mẽ nhất của biến đổi khí hậu. Theo ghi nhận của người dân, phổ biến nhất là hiện tượng rét hại và sạt lở đất do mưa nhiều. Tại các điểm khảo sát cho thấy, hầu hết trẻ em không có những điểm vui chơi giải trí đạt yêu cầu, việc vui chơi của trẻ em ở đây chủ yếu là tự phát, không có tổ chức và không có các hoạt động quy mô. Các hiện tượng thiên tai thường diễn ra phức tạp nên càng hạn chế nhu cầu vui chơi của trẻ em [13].

**Bảng 1: Các hiện tượng thiên tai [14]**

STT	Hiện tượng	Tác động	Địa bàn
1	Lũ ống, lũ quét	Bị chết, mồ côi, phải nghỉ học, mắc bệnh, trẻ bị đói, mất khu vui chơi	Văn Chấn, Lục Yên, Trấn Yên, Yên Bình, Văn Yên
2	Hạn hán	Mắc bệnh, trẻ bị đói	Toàn tỉnh
3	Trượt lở đất	Mất khu vui chơi, mắc bệnh, trẻ bị đói	Văn Trấn, Trạm Tấu
4	Sương muối	Mắc bệnh, trẻ bị đói	Toàn tỉnh
5	Lốc xoáy	Mất khu vui chơi, mắc bệnh, mồ côi	Toàn tỉnh
6	Nắng nóng	Mắc bệnh, trẻ bị đói	Toàn tỉnh
7	Rét đậm, rét hại	Mắc bệnh, trẻ bị đói	Toàn tỉnh
8	Mưa đá	Mất khu vui chơi, trẻ bị đói	Văn Yên, Trấn Yên

Nhìn vào bảng trên ta có thể thấy, với hiện tượng lũ ống, lũ quét, sạt lở đất, lốc xoáy, mưa đá thì trẻ em ở tỉnh Yên Bái không những bị đói mà còn bị mất khu vui chơi. Rõ ràng, niềm vui chơi giải trí của trẻ em tỉnh Yên Bái đang bị đe dọa bởi biến đổi khí hậu. Vậy, người dân tỉnh Yên Bái có cho rằng biến đổi khí hậu có tác động tiêu cực đến cơ hội vui chơi của trẻ em hay không?

**Bảng 2: BDKH tác động tiêu cực đến cơ hội vui chơi của trẻ em [14]**

STT	Địa bàn khảo sát	Đối tượng khảo sát	Đồng ý (%)	Không đồng ý (%)	Không trả lời (%)
1	Vực Tuần 1	Trẻ em	20	50	30
2		Cha mẹ	50	30	20
3	Cát Thịnh	Cán bộ cấp xã	100	00	00
4	Văn Chấn	Cán bộ cấp huyện	80	20	00
5	Lừ 1	Trẻ em	100	00	00
6		Cha mẹ	60	40	00
7	Hát Lừ	Cán bộ cấp xã	70	30	00
8	Trạm Tấu	Cán bộ cấp huyện	90	10	00
9	Yên Bái	Cán bộ cấp tỉnh	80	20	00

Từ kết quả thu được ta có thể thấy đa số đối tượng khảo sát đều đồng ý với ý kiến rằng biến đổi khí hậu có tác động tiêu cực đến cơ hội vui chơi của trẻ em, đặc biệt ở xã Cát Thịnh và Lừ 1, 100% đối tượng khảo sát cho rằng biến đổi khí hậu ảnh hưởng đến cơ hội vui chơi của trẻ em. Như vậy, đa phần người dân tại tỉnh này đều nhận thức rằng biến đổi khí hậu đã tạo ra những tác động tiêu cực đến cơ hội vui chơi của trẻ.

### III. Kết luận

Suy cho cùng, biến đổi khí hậu đã tạo ra những tác động vô cùng tiêu cực đến trẻ em, cụ thể ở đây chúng ta có thể thấy biến đổi khí hậu tác động đến trẻ em trên 3 mặt: sức khỏe, cơ hội học tập và cơ hội vui chơi.



Trước hết, về sức khỏe, biến đổi khí hậu làm gia tăng dịch bệnh, điều đó làm tăng tỉ lệ trẻ em mắc bệnh.

Về cơ hội học tập, biến đổi khí hậu làm giảm cơ hội học tập của trẻ em bởi vì làm ảnh hưởng đến sức khỏe, làm tăng tần suất di cư, tăng nghèo đói mà tất cả những vấn đề đó đều ít nhiều tác động đến cơ hội học tập của trẻ. Bên cạnh đó, biến đổi khí hậu còn gây ra những tác động tiêu cực tới các thầy cô giáo và cơ sở vật chất của các trường học.

Về cơ hội vui chơi, biến đổi khí hậu làm giảm cơ hội vui chơi của trẻ em, bởi thay vì thời gian dành cho vui chơi, biến đổi khí hậu khiến nhiều trẻ em phải lao động phụ giúp gia đình. Hơn thế nữa, biến đổi khí hậu còn làm hạn chế sự phong phú của các hoạt động vui chơi và làm mất khu vui chơi của trẻ.

Như vậy, biến đổi khí hậu đã phần nào lấy đi những yếu tố cần thiết cho sự phát triển của trẻ em. Chính bởi trẻ em là tương lai của đất nước nên việc tạo điều kiện cho trẻ em được phát triển là điều vô cùng cần thiết. Bởi thế, tất cả chúng ta, dù ở bất cứ nơi đâu trên thế giới này cũng cần chung tay đối phó với biến đổi khí hậu, đảm bảo rằng cánh cửa cơ hội của tương lai sẽ luôn rộng mở đối với loài người nói chung và trẻ em nói riêng.

#### Tài liệu tham khảo

- [1] UNICEF, The State of the World's Children 2008, Table 6, p. 137.
- [2] United Nations Economic and Social Affairs, Population Division, <<http://esa.un.org/unpp/p2k0data.asp>>.
- [3] Calculated from data in United Nations Department of Economic and Social Affairs, World Population Prospects: The 2006 revision, vol. II - Sex and Age Distribution of the World Population, United Nations, New York, 2007.
- [4] United Nations General Assembly, World Youth Report 2005, Report of the Secretary-General, A/60/61, E/2005/7, 6 December 2004.
- [5] IPCC, Climate Change 2007: Synthesis Report Summary for Policymakers, p.11.
- [6] Kempe, R. , H., 'Child survival, poverty, and labor in Africa', Journal of Children & Poverty, 2005, vol. 11, no. 1, pp. 19-42.
- [7] A Costello, et al "Managing the health effects of climate change", *The Lancet*, 373, 9676, 2009, pp 1693-1733.
- [8] Demographic and Health Surveys, [www.measuredhs.com](http://www.measuredhs.com) accessed 24 September 2009.
- [9] <http://www.tapchibaohiemxahoi.gov.vn/print/12319/print.htm>.
- [10] Stephanie Hodge: *Social Consequences of Climate Change: Child Rights and Participation*, Presentation, UNICEF, New York, 14 December 2009.
- [11] Climate change and children in the Pacific Island, p.52.
- [12] <http://edu.gov.vn/tin-giao-duc/tin/5-2622/bo-truong-bo-gddt-khong-de-hs-phai-nghi-hoc-vi-khong-co-sgk.html>.
- [13] Nguyễn Văn Thắng, "Tác động của biến đổi khí hậu tới đời sống văn hóa của trẻ em ở Việt Nam", Tạp chí Nghiên cứu và phát triển bền vững, số 2 (31) tháng 6/2011.
- [14] Tổng hợp kết quả PRA tại Yên Bái.